

## **KAMUSAL EĞİTİM VE EĞİTİM HAKKI BAĞLAMINDA ÜCRETLİ ÖĞRETMENLİK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Binali Tunç<sup>1</sup>**

**Sevim Gülseven Taner<sup>2</sup>**

Geliş Tarihi/Recieved:19.02.2020 Kabul Tarihi/Accepted:01.05.2020 Elektronik Yayın/Online Published:09.06.2020

### **ÖZET**

Ücretli uygulamasını konusunu, ücretli öğretmenlerin yaşadığı sorunlar bağlamında ele alan bu çalışma, giderek bir öğretmenlik istihdam politikası haline gelen durumu eleştirel bir perspektiften ele almıştır. Araştırmada ücretli öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde, ücretli öğretmenlerin okuldaki eğitim bileşenleriyle iletişimleri, ilişkileri, yaşadıkları sorunlar ile okul dışındaki aile ve toplumsal yaşantılarındaki durumlar anlaşılmasına çalışılmıştır. Öğretmen görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş, sonrasında ifadeler betimsel düzeyde analiz edilerek öne çıkan noktalar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçları, ücretli öğretmenliğin, hem ücretli öğretmenler, hem diğer okul bileşenleri açısından giderek kalıcı bir sorun haline geldiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan ücretli öğretmenlerin tümü, diğer eğitim bileşenleri ile sorunlar yaşadıklarını, bu sorunların, onların geçici görevlendirmelerinden kaynaklı olduğunu vurgulamışlardır. Ücretli görevlendirme, ücretli öğretmenler, yöneticiler, diğer öğretmenler, öğrenciler, veliler gibi okul bileşenlerince; ayrıca ücretli öğretmenlerin aileleri ve toplumsal çevrelerince kabullenilmemektedir. Okullarda ücretli öğretmenlerin dışlanması, toplum gözünde ücretli öğretmenlerin değerli görülmemesi, ücretli öğretmenlerin kendilerine güvenlerine büyük zarar vermekte, öğretmenler kendilerini “yetersiz” ve “acı” olarak görmektedirler.

**Anahtar Kelimeler:** Ücretli öğretmenlik; öğretmen problemleri; kamusal eğitim; eğitim hakkı

## **EVALUATION OF PAID TEACHING PRACTICE IN THE CONTEXT OF PUBLIC EDUCATION AND EDUCATIONAL RIGHTS**

### **ABSTRACT**

In this study, the problems experienced by hourly paid teachers are discussed. The situation of hourly paid teachers has become more widespread and a teaching employment policy. In the study, through face-to-face interviews with eleven paid teachers tried to understand the problems that they faced, in and outside of the school. Teachers' opinions were obtained through a semi-structured interview form. The expressions were analyzed at the descriptive level and the prominent points were tried to be determined. Research results show that hourly paid teaching has become an increasingly permanent problem in terms of both hourly paid teachers and other school components. All of the hourly paid teachers who participated in the study emphasized

<sup>1</sup>Doç. Dr. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi, [tunc@mersin.edu.tr](mailto:tunc@mersin.edu.tr), ORCID: 0000-0003-3636-209X

<sup>2</sup>Özel Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı, Mehmet Akif İnan Ortaokulu, Yenişehir, Mersin, [hepgunesoldum@gmail.com](mailto:hepgunesoldum@gmail.com), ORCID: 0000-0003-0647-922X

that they had problems with other educational components and that these problems were due to their temporary assignments. The fact that ourly paid assignment is not accepted by administrators, other teachers, students and parents. The exclusion of hourly paid teachers in schools, the fact that paid teachers are not valued in the eyes of society, harms the self-confidence of hourly paid teachers, teachers see themselves as "inadequate" and "incapable".

**Keywords:** Hourly paid teacher; teacher problems; public education; educatin right

## 1. GİRİŞ

Eğitim evrensel temel insan haklarından biridir. Bu bakımdan kamusal hizmetlerin içinde devletlerin başta gelen toplumsal sorumluluklarından biridir. Bu sorumluluk uluslararası hukuksal metinlerde olduğu gibi, ulusal hukuksal metinlerde de düzenlenmiştir. 1980’li yıllardan başlayarak dünyada gündeme gelen siyasal ve ekonomik dönüşümler, devletin topluma karşı sorumluluklarında da belirgin bir farklılaşmaya yol açmıştır. Temel insan hakları, genel toplumsal yarar ilkesi gereği, devlet tarafından ücretsiz ve eşit olanaklarla tüm topluma sunulmaya çalışılmıştır. Ancak “toplumsal yarar” ilkesinin yerini, ekonomik maliyet-bireysel yarar ilkesi almıştır. Bu da eğitim gibi temel kamusal hizmetlerin, ticari bir mantıkla, ihtiyaç duyanlarca satın alınması şeklinde düzenlenmeye başlamıştır. Devletin işletme mantığı ile kamu hizmetlerini sunmasının çeşitli durumları bulunmaktadır. Bir yandan özel sektörün eğitim alanındaki yatırımları artarken, devletlerin eğitime ayırdıkları kaynaklar, giderek azalmaktadır. Eğitimin en önemli maliyet kaynağı olan öğretmen ücretlerinde de artış oranı, yaşam maliyetlerindeki artış oranından düşük kalmaktadır.

Ücretli öğretmenlik uygulaması bir zorunluluk ve istisnai bir durum olmaktan çıkarak, öğretmen istihdamında yerleşik bir uygulamaya dönüşmüştür. Türkiye’de öğretmenler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK) kapsamında, “kadrolu, sözleşmeli ve geçici (ücretli, usta öğretici vb. )” olarak istihdam edilirler (MEB, 1973). Kadrolu istihdam asıl iken, sözleşmeli öğretmenlik “...öğretmen ihtiyacının kadrolu öğretmen istihdamıyla kapatılamaması hallerinde...sözleşme ile istihdam...” (DMK, 1965) ile geçici bir çözüm olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan ücretli öğretmenlik ise bir istihdam şekli değildir; öğretmen açığı olan okullarda ya da kadrolu öğretmenin okulda bulunmadığı zamanlarda (izinli, raporlu vb.) eğitim-öğretimin aksamaması için, ilçe milli eğitim müdürlüklerince, ek ders ücreti karşılığında, görevlendirilmesi yapılan öğretmenlerdir.

Türkiye geneli ücretli öğretmen sayıları, bu öğretmenlerin geçici görevlendirilmesi ve ayrıca bakanlık bu sayıları kamuoyuyla paylaşmaması nedeniyle net olarak bilinmemektedir. Geçmişte daha çok kırsal ve yoksun yerleşim yerlerindeki öğretmen gereksinimini karşılamak üzere başvuru bir yöntem iken, son yıllarda kent merkezlerindeki okulların önemli bir bölümünde karşılaşılan bir uygulama haline gelmiştir. Görece avantajlı olarak değerlendirilebilecek bir yerleşim birimi olan Mersin merkez Yenişehir İlçesinde 2019 yılında 120 ücretli öğretmen görevlendirilmiştir.

Türk Eğitim Sendikası (TES) (2018) Türkiye genelinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında görevlendirilen ücretli öğretmen sayısını 64 ilde, 76.605 olarak açıklamıştır. Ücretli öğretmenlerin 29.782’si üniversitelerin eğitim fakültesi bölümü mezunu, 32.930’u eğitim fakültesi dışındaki lisans

programları mezunu, 9.653'ü ön lisans mezunudur (TES, 2018). Bu verilerden anlaşılacağı üzere, ücretli öğretmenlerin çoğu eğitim fakültesi mezunu olmadığı gibi kayda değer bir kısmı ön lisans mezunu oldukları için pedagojik formasyona sahip değildirler. Bu durum Milli Eğitim Temel Kanunu (METK, 1973) madde 43'te yer alan "Öğretmenlerin özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon almış olmaları gerekir." Koşuluna uymamaktadır.

Bu çalışmada ücretli öğretmenlik, devletin asli sorumluluğu olan vatandaşlarının temel insan haklarınınca belirlenmiş, hizmetleri alamaması bağlamında ele alınmaktadır. Kamusal devlet, bu hizmetleri, vatandaşları gereksinim duydukça, eşit, adil, parasız ve kamu olanakları ölçüsünde nitelikli sunmalıdır. Ücretli öğretmenlik geçici olduğundan, eğitim hizmetinin devamlılık ilkesine aykırı bir durum doğmaktadır. Öğrencilerin, okul yönetiminin, öğretmenlerin, velilerin işbirliği ve etkileşimini gerektiren eğitim süreci, öğretmenin geçici olması durumunda aksamaktadır. Ücretli öğretmen okulu, öğrenciyi, veliyi tanımadan, alışmadan, uyum sağlamadan, görevi son bulmaktadır. Okul yönetimi, öğrenci ve veliler de öğretmenin bu durumunu bildiklerinden, benimsemede ve uyum sağlamada isteksiz olabilmektedirler.

Diğer yandan ücretli öğretmenlerin özlük hakları yok denecek düzeydedir. Ücretli öğretmenler, emeklerinin karşılığını alamadıkları gibi, sosyal ve sağlık güvencesinden sınırlı düzeyde yararlanabilmektedirler.

### **1.1. Dünyada Ücretli Öğretmenlik Uygulamaları**

Sözleşmeli ve ücretli öğretmenlik uygulaması Türkiye'ye özgü olmayıp Hindistan, Çin, Mali, Moritanya, Nijerya, Burkina-Faso, Gine, Kenya, Kamboçya, Senegal, Peru, Şili, Nikaragua, gibi Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın yoksul ülkelerinde yaygınlıkla kullanılmaktadır. Diğer yandan Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İngiltere, İsveç gibi kimi varlıklı Avrupa ülkelerinde de sınırlı düzeyde uygulanmaktadır (Bayram, 2009; Şahin, 2008). Ancak varlıklı ülkelerdeki uygulamalar ile yoksul ülkelerdeki uygulamalar amaç ve uygulama esasları açısından birbirinden çok farklıdır. Yoksul ülkelerde yetişmiş öğretmen sayısının ve kamu kaynaklarının sınırlılığı nedeniyle ücretli öğretmenlik gibi geçici çözümler uygulanırken, varlıklı ülkelerde, çoğunlukla kadrolu öğretmenlere derslerde ve uygulamalarda destek amacıyla veya öğretmenlerin çeşitli nedenlerle görevlerini yapamamaları gibi olağandışı durumlarda öğretmen gereksinimini karşılamak üzere başvurulmaktadır. ABD'de bazı bölgelerde öğretmen istihdamı; ilan edilen öğretmen açığının ardından, şartlara uygun kişi bulunduğu 1-3 yıl arası sözleşme yapılarak sağlanmakta, öğretmen ücretlerinin de tıpkı öğretmen istihdam şekillerinde olduğu gibi yaşanan bölgenin yaşam şartlarına göre değişkenlik gösterdiği belirtilmektedir (Demirtaş, 1993). Örneğin İngiltere'de belli sürelerle istihdam edilen sözleşmeli öğretmenler temel öğretim hizmetlerine yardımcı olmak üzere asistanlık, büro işleri sanat/spor gibi etkinlikler, ailelerle işbirliği, sınavların hazırlanması ve değerlendirilmesi gibi işler üstlenmektedirler. Bu yolla yaşlı ve kendini yenileme arzusunu yitirmiş öğretmenlerin deneyimlerinden sağlanacak yarar en üste çıkarılmakta, öğretmenin sınıf ortamında öğrenci ile geçireceği zamanın

kalitesi ve danışmanlık için ayıracağı zaman artmaktadır (Bayram, 2009). Bu bakımdan Türkiye'deki ücretli öğretmenlik uygulaması, üçüncü dünya ülkelerindeki uygulamayla benzerlik göstermektedir.

Birçok Orta Avrupa Ülkesinde öğretmenlerin kadrolu olarak istihdam edildiği bilinmektedir. İspanya, Fransa, Romanya ve Lihtenştayn'da öğretmeni işe almada rekabetçi sınav tek yöntemdir. Yunanistan ve İtalya'da ise rekabetçi sınava ilaveten, aday listeleri de kullanılır. Bu iki ülkede de en yüksek puanı alan adaylar daimi pozisyonlar için atanır. Sınavda başarılı olmuş ve atanamayan adaylar ise aday listesinde yer alır (European Commission, 2018).

Ücretli öğretmenlik uygulaması, cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli şekillerde uygulanmıştır. Bu uygulamalara yön veren, Türkiye'de eğitim sürecini ve öğretmen yetiştirme uygulamalarını dolayısı ile öğretmen istihdam çeşitlerini şekillendiren çalışmaların ilki 1921 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesinden önce başlayarak, günümüze kadar gelen süreçte binlercesi düzenlenen çeşitli eğitim araştırmaları, kongreler ve sempozyumlardan oluşan toplantılar olduğu belirtilmiştir (Savran, 2006). Bu toplantılarda Türk eğitim sistemi, ülkenin o dönemdeki eğitim ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmeye çalışılmıştır. Mihçioğlu, (1989). Özellikle 1960 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye nüfusunun %43 nün 0-15 yaş arasındaki çocuklardan oluşması, bu çocuklara verilecek eğitim hizmetleri için yeterli öğretmenin ve bütçenin bulunmaması, öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli düzenlemeler yapılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu savunmaktadır. Öğretmen okullarının kurulmasından, öğretmen yetiştirmek için kurulan eğitim fakültelerine uzanan bu süreçte; gelişmiş ülkelerdeki öğretmenlik uygulamalarının temeline inilmeden ve pilot uygulamalar yapılmadan eğitimle ilgili tüm uygulamaların sadece yeni olduğu için doğrudan yürürlüğe koyulmasından kaynaklı birçok eğitim sorunu, istihdam sorunlarını da beraberinde getirmiştir.

1998 yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmesi ile bazı branşlarda öğretmen gereksinimini karşılamak üzere, farklı lisans programlarından mezun olanlara kısa süreli pedagojik formasyon eğitimleri verilmek suretiyle, öğretmen atamaları yapılmıştır. Öğretmen açığı bulunan bu dönemde, farklı lisans programlarından mezunların kadrolu öğretmenliğe geçişi sağlanmıştır. Konunun öğretmen yetiştirme ve istihdamı bakımından kabul edilemeyecek yönleri bulunsa da öğretmen istihdamının kadrolu ve güvenceli olarak yapılması dikkate değer bir noktadır. Dönemin koşulları çerçevesinde çeşitli yönleriyle hala tartışılabilir olsa da öğretmen açığını kapatmak üzere o günlerde başvurulmayan, ücret karşılığı öğretmen görevlendirmesinin, 21. Yüzyılda giderek yaygınlaşması dikkate değerdir. Öğretmen atamalarında başvuran lisans mezunu veya formasyon belgeli öğretmen adayı sayısı beş yüz bini bulsa dahi, öğretmen açığı olan dönemlerde başvurulmayan bir uygulamanın yerleşik hale gelmesi, kamu hizmetlerinin, insan hakları penceresinden değil de, işletme mantığıyla maliyet ölçütüne dayalı bir politika tercihi olduğu söylenebilir.

Öğretmen ataması politikalarında özellikle 2006 yılından sonra belirgin bir farklılaşma gözlenmektedir. Bu dönemde kadrolu ataması yapılmayan öğretmenlerin, tüm branşlarda ücretli olarak görevlendirilmesi yaygınlaşmıştır. Güvercin (2014), ücretli öğretmenliğin bir istihdam şekli değil, bir görevlendirme şekli olduğunun üzerinde durmuş ve istihdam rejiminde yapılan düzenlemelere

bakıldığında öğretmen istihdamının yakın zamanda taşeron şirketlere verilmesinin şaşırtıcı olmayacağını öngörmektedir. Bu durumun eğitimin sürekliliği ilkesine aykırılığı açıktır.

Öğretmen atamaları ve öğretmen niteliklerini konu edinen çok sayıda araştırmada, öğretmen istihdam politikalarının, öğretmen yetiştirmeyi ve öğretmen niteliklerini olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Yılmaz ve Altınkurt'un (2011) çalışmasında katılımcıların büyük bölümü öğretmen niteliklerinin düşüklüğünü ve öğretmen yetiştirme sistemini en önemli sorun olarak vurgulamıştır. Kiraz ve Dursun'un (2015) çalışmasında katılımcılar, pedagojik formasyon eğitiminin yetersiz ve gereksiz olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen atamalarında dört yıllık fakülte mezunu olma koşulunun, ücretli öğretmenlikle çığnendiği anlaşılmaktadır. Ücretli öğretmenlerin yaklaşık yedide biri (2018 yılında 9.653) ön lisans mezunlardır. Yoksul yerleşim yerlerinde dört yıllık fakülte mezunu öğretmen adayı olmadığından veya ücretli olmayı tercih etmemelerinden dolayı iki yıllık yüksekokul mezunlarının görevlendirilmektedir. Öğretmen açığını yerel düzeyde çözümenin doğru bir yöntem olmadığı, eşitlik ve adalet ilkesi çerçevesinde ulusal düzeyde konunun çözüme kavuşturulması gerekir. Yoksul bölgelerde gereksinim duyulan öğretmenlerin, merkezi atamayla, kadrolu halde yapıldığında bu açıklar rahatlıkla karşılanabilecektir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşamlarını sürdüren öğretmen adayları, kadrolu atamalarla, ülkenin en ücra köşesine gitmektedirler.

Ön lisans mezunlarının ücretli öğretmen olarak görevlendirilmesi, öğretmenlik mesleki yeterliklerinin de ihmal edildiğini göstermektedir. Öğretmenliğin "konu alan bilgisi" ve "pedagojik yeterlikler" gibi temel niteliklerinin ihmal, "dersler boş geçmesin, sınıfta öğrencilerin başında birisi olsun." Mantığını göstermektedir. Birçok araştırmada kadrolu öğretmenlerin, ücretli öğretmenleri dışlamalarının önemli nedenlerinden birinin ön lisans mezunlarının ücretli öğretmen olarak görevlendirilmesidir. Öğretmenler, bu durumun öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünün düşmesine yol yol açtığını düşünmektedirler. Budak'ın (2009) kadrolu öğretmenlerin genel örgütsel bağlılıklarının, sözleşmeli öğretmenlerden daha fazla olduğunu ortaya koyduğu araştırması da bu görüşü destekleyecek niteliktedir.

Ücretli öğretmen görevlendirmesinin eğitim-öğretime olumsuz etkileri kadar, ücretli öğretmenlerin özgüven, psikolojik durumları, aile ve özel yaşantılarına da yansımaları olmaktadır. Polat'ın (2014) ücretli öğretmenlik görevlendirmesinin yarattığı sorunları ortaya koymak için yapmış olduğu araştırmada, ücretli öğretmenlerin kendilerini geçici gördükleri, kadrolu öğretmenler ve yönetimlerce de okulun kalıcı bir ögesi olarak görülmedikleri belirlenmiştir. Yine aynı araştırmada, ücretli öğretmenlerin üzerlerine fazla iş ve sorumluluk yüklendiğini, kendileriyle yeterli iletişimin kurulmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar veliler ve öğrenciler tarafından ciddiye alınmadıklarını, öğrenci başarısızlığının sebebi olarak görüldüklerini, kendilerinin öğretmen olarak kabul edilmediklerini, yaşadıkları durumlarının adaletsizlik ve emeğe saygısızlık olduğunu belirtmişlerdir (Polat, 2014). Yine Tuncer'in (2012) araştırması da; ücretli öğretmenlerin kendi durumlarına olan

algılarını benzer şekilde ortaya koymakta, ücretli öğretmenlerin, ücretli öğretmenliği değerlendirirken sömürü ve kölelik gibi olumsuz kelimeleri fazlaca kullandıklarını belirtmektedir.

Kiraz ve Kurul (2018) ataması yapılmayan öğretmenlerin çoğunlukla dershanelerde çalıştıklarını ve ücretli öğretmenlik başta olmak üzere düşük ücretli, geçici, kesintili, güvencesiz işleri yapmakta olduklarını, bir yandan da Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) hazırlanarak herhangi bir devlet okuluna atanmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Mezun olduklarında kadrolu ve güvenceli bir öğretmen olarak çalışacakları düşünülen öğretmen adayları, mezun olduklarında ucuz işgücü olarak görülmekte ve herhangi bir işte çalışmak zorunda kalarak mavi yakalılaşmaktadırlar<sup>3</sup>.

Ücretli öğretmenlik konusunda yapılan tüm araştırmalar gösteriyor ki, öğretmenlik uzmanlık ve süreklilik gerektiren, kadrolu istihdam şeklini hak eden bir meslektir. Kadrosuz şekilde yapılan tüm görevlendirmeler; kişilerin özlük haklarından yoksun bırakıldıkları, kanun ve yönetmeliklerle ters düşen uygulamalardır. Eğitim sisteminde iyileşme olarak gösterilen durumların, öğretmeni işsiz ve itibarsız hale getirirken, verilene razı olma, kötü şartlarda çalışmayı kabul etmek zorunda bıraktığı açıkça görülmektedir.

Öğretmen işsizliği, kapitalizmin yeni işleyiş biçimi olan neo-liberal politikaların bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'den sonra eğitimi kamu hizmeti olmaktan çıkararak devlet, eğitimi piyasalaştırmıştır. Bundan kaynaklı olarak da, eğitimin hızla özelleştirilmesi gündeme gelmiş ve özel sermayeye devrinin gerekliliğine uygun adımlar atılmıştır. Bu süreçte, özel sektöre ucuz işgücü yaratabilmek ve eğitim alanını cazip kılabilmek adına, öğretmenlerin atamaları yapılmayarak işsiz bırakılmış ve bunun doğal sonucu olarak özel sektörün piyasa kuralları çerçevesinde istihdam edilmelerine yol açılmıştır. Atanması yapılmayan öğretmen sayısı her geçen gün arttıkça, özel sektörde de iş bulamayan öğretmenler, ya uzun işsizlik sürelerine maruz kalmış ya da farklı sektörlerde ucuz işgücü olarak çalışmak zorunda bırakılmışlardır (Kiraz ve Kurul, 2018). Birbiriyle çelişen yasa ve yönetmelikler yüzünden ücretli öğretmenlik tam bir paradoksa dönüşmektedir. Eğitimde tasarruf mantığı ile yola çıkanların öğretmenlik mesleği ve öğretmenin verdiği eğitimin kalitesini hafife aldıkları, bu yüzden toplum tarafından öğretmenlik mesleğinin gün geçtikçe daha da vasıfsızlaştırılması ve öğretmenlerin bu durumdan olumsuz etkilenerek demoralize olmalarına sebep olsada, başka iş bulma şanslarının çok düşük olduğunu düşünen ücretli öğretmenleri mesleğe devam için zorlamaktadır.

Özlük hakkı bulunmayan, hastalandığında ücreti kesileceği için izin alıp doktora gidemeyen, ertesi gün yerine başka bir öğretmenin atanabileceğini düşünen, temel ihtiyaçlarını alırken dahi iki defa düşünmek zorunda olan ücretli öğretmenlerin durumunun zorluğu toplum tarafında da bilinmektedir. Ücretli öğretmenlerin girdikleri ders başına aldıkları ücret, parça başına ücret alan işçileri anımsatmaktadır. Ücretli öğretmenlerin aldıkları ders ücretlerinin, asgari ücretin altındadır.

Türkiye'de ücretli öğretmenlikle ilgili birçok çalışma bulunmaktadır fakat bu araştırmanın amacı; ücretli öğretmenlik uygulamasının Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen ilkelerle ters

---

<sup>3</sup> Mal veya hizmet üretimi yapan işletmelerde veya üretim tezgahı başında birebir emek sarf eden ve maaş dışında parça başına yevmiye ile ücretlendirilen kişilere mavi yakalılar denir.

düşmesine rağmen devam ettirilmesi ve her yönüyle mağdur olan ücretli öğretmenlerin kadrolu şekilde istihdam edilmesinin önemine değinmektedir. Bu açıdan ücretli öğretmenlik konusunda yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

## 2. YÖNTEM

Bu araştırma kamuda ek ders ücreti karşılığında (ücretli) görevlendirilen öğretmenlerin yaşamış oldukları sorunları derinlemesine ele alabilmek ve durumu var olduğu biçimiyle ortaya koyabilmek için betimsel bir çalışma olarak düzenlenmiştir. Nitel araştırma yürüten araştırmacılar, amaca yönelik örnekleme deseni ile zengin bilgi kaynaklarına ulaşılabilceği düşünülen durumlara, olaylara, bireylere, nesnelere ve belgelere ulaşabilirler (Gliner, Morgan ve Leech, 2015). İnsan ögesinin temel bir rol oynadığı toplumsal durumları, bireye yönlendirme yapılmadan ortaya koyabilme imkânı sunan nitel araştırma yöntemleri ile yapmak mümkündür (Ünal ve Özsoy, 1999).

### 2.1. Çalışma Grubu

Araştırma verilerinin elde edildiği öğretmenler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan "amaca yönelik örnekleme" tekniği ile belirlenmiştir. Bu çerçevede Mersin ili merkez ilçelerinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında kamuya bağlı okullarda (ilkokul, ortaokul, lise) ücretli öğretmen olarak görevlendirilen 11 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenler; farklı ilçelerde, en az iki farklı kademedeki çalışmış ve hiç atanamamış öğretmenlerden seçilmiştir. Çalışma grubunda yer alan ücretli öğretmenlerin çoğunun özel sektörde ve özel eğitim alanında tecrübeleri bulunmaktadır.

**Tablo 1.** Katılımcıların Demografik ve Kişisel Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Mezun Olunun Fakülte/Bölüm
K1	Erkek	40	Beden Eğitimi
K2	Kadın	23	İlahiyat
K3	Kadın	24	Sosyoloji
K4	Kadın	23	Felsefe
K5	Kadın	33	Felsefe
K6	Erkek	30	PDR
K7	Erkek	23	PDR
K8	Kadın	27	Sosyoloji
K9	Kadın	28	Sosyoloji
K10	Erkek	24	İlahiyat
K11	Erkek	36	Türkçe

Tablo 1’de katılımcıların yaş, cinsiyet ve mezun oldukları lisans ve ön lisans programları yer almaktadır. Öğretmenler altı farklı branştan, 23-40 yaşları arasında, yeni ve eski mezunlardan

seçilmiştir. Böylece farklı branşlardan ve farklı yaşlardan ücretli öğretmenlerin yaşadıkları durumlarda çeşitlilik sağlanabileceği düşünülmüştür. Yine katılımcıların cinsiyetlerinin (6 kadın ve 5 erkek) dengeli olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcılar 5 farklı okuldan ve 3 farklı kademededen (ilkokul, ortaokul, lise) seçilmişlerdir.

## **2.2. Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci**

Öğretmenlerin görüşleri, araştırmacılar tarafından yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Görüşme tekniği geçmiş yaşantılar, duygular ve düşünceler gibi gözlenemeyen özellikler hakkında bilgi edinmek için oldukça kullanışlı bir araçtır (Glesne, 2011).

Araştırmada veriler, araştırmacılarca geliştirilen “ücretli öğretmenlerin çalışma koşulları ve sorunları” başlıklı görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu öncelikle ücretli öğretmen olarak görev yapan altı öğretmen ve iki öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuş, amaca dönüklük, kapsam, anlaşılabilirlik ve uygulanabilirlik açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşme formunda, araştırma problemini öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak ortaya koyabilecek beş açık uçlu soruya yer verilmiştir.

Sorularla, ücretli öğretmenlerin, eğitimin temel bileşenleri olan yöneticiler, kadrolu öğretmenler, veliler ve öğrencilerle ilişkilerinin nasıl olduğu, bu bileşenlerle yaşadıkları durumlar ve olayların neler olduğu; bu olaylardan ruhsal, ailevi, sosyal ve ekonomik yönlerden nasıl etkilendikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Görüşme yapılan öğretmenler gönüllülük esasına göre çalışmaya katılmışlardır. Öğretmenlere görüşme öncesinde araştırmanın konusu, amacı ve araştırmanın planı hakkında bilgi verilmiştir.

## **2.3. Verilerin Analizi**

Araştırmanın kavramsal yapısına temel oluşturacak veriler araştırmacılarca tekrarlı okunmuş, ana temalar ve alt temalar içerik analizi ile oluşturularak, öğretmenlerin ortaklaştıkları noktalar, görüş farklılıkları, ücretli öğretmenlerin durumlarını ortaya koyabilecek yaşantılar belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen görüşleri ve yaşadıkları durumlardan yola çıkılarak ücretli öğretmenlerin durumu, betimlenmeye çalışılmıştır. Kümbetoğlu'nun da (2005) belirttiği gibi, öğretmen görüşlerine herhangi bir müdahale yapılmadan, ifadeler olduğu gibi alınarak, okuyuculara kendi anlam ve çıkarımlarını yapmalarına da olanak sağlanmıştır.

Araştırmada katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10 ve K11 şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen görüşlerinde öne çıkan noktalar, benzerlikler, sıradışı vurgular tablolar şeklinde verilmiş, bazı durumlarda öğretmen görüşleri doğrudan verilerek desteklenmeye çalışılmıştır.

## **3. BULGULAR**

Araştırmadan elde edilen bulgular; katılımcıların yaşadıklarına ilişkin duygu ve düşünceleri; yöneticiler, kadrolu öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci velileri ile yaşanan sorunlar, katılımcıların kendi aileleri ile yaşadıkları sorunlar, şeklinde verilmiştir. Katılımcıların ücretli öğretmenliğe ilişkin genel düşünceleri ve yaşadıkları duygulara ilişkin ifadelerinde öne çıkan noktalar Tablo 2’de yer almaktadır.



**Tablo 2.** Katılımcıların Yaşadıkları Duygulara İlişkin Görüşler

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu
Yaşanan sorunlar ve duygular	Çaresizlik hissi	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9
	Sahipsiz ve kimsesizlik hissi	K1, K3, K5, K6
	Ekstra yıpranmışlık hissi	K1, K2, K6, K7, K9
	Değersizlik hissi	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9
	Mesleki yetersizlik hissi	K1, K3, K8, K9
	Öğrenciler ve aileleri hakkında yetersiz bilgiye sahip olma	K1, K3, K5, K6, K7, K8
	Özlük haklarının olmaması	K1, K2, K3, K4, K7, K9, K11

Katılımcıların ücretli öğretmenliği nasıl gördükleri ve bu konuda neler hissettikleri konusundaki ifadelerinde öne çıkan noktaları yedi alt başlıkta toplanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu özlük haklarından yoksun olduğunu bildikleri halde ücretli öğretmenlik yaptıklarını ve ücretli öğretmenlik yaparken kendilerini köle gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların tamamına yakını ücretli öğretmenlik yaptıkları için maruz kaldıkları olumsuz uygulamalardan kaynaklı değersizlik hissi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şöyledir:

“...zorumuza giden aslında şu; %25 maaş farkı alan kadrolular, nöbet ücretini alan kadrolular, her yerde söz hakkı olan kadrolular ama iş yüküne maruz kalan ücretliler, söz hakkı olmayan ücretliler, sistemin kölesi olan ücretli öğretmenlik mesleği!” (K1).

“Bu eşitsizlik bir ücretli öğretmeni; sosyal, aile, ekonomik ve daha birçok alanda etkilemektedir. Sürekli aklında böyle problemler olan bir öğretmenin çocuklarla sağlıklı bir iletişim halinde olması beklenemez Böyle ortamlarda yetişen çocuklarda gelecek nesillere bir şey aktaramaz” (K4).

“Ücretli öğretmenlik yaparken sizin bilgi birikiminizden ziyade, başkalarının torpil ve düşük eğitim seviyesi veyahut branşı olmayan fakat çalışmak, üç beş para kazanmak için gelen insanlar işe alınıyor. Bunu yaşadığımda içim paramparça olmuştu ve ülkemizin eğitim değerlerinin bu kadar düşmesine çok üzülmişim” (K2).

Göreve yeni başlayan öğretmenlere, deneyim eksikliğini gidermek üzere denetmenler ve okul yönetimlerince rehberlik desteği sağlanmaktadır. Ancak ücretli öğretmenlikte böyle bir uygulama yapılmamaktadır. Bu nedenle ücretli öğretmenler kendi çabalarıyla yollarını bulmaya çalışmaktadırlar. Deneyimsizliğin yanında, istenmeyen, zor, sorunlu grupların ve öğrencilerin ücretli öğretmenlere

verildiğini dile getiren öğretmenler olmuştur. Bir katılımcının, ilk öğretmenlik deneyiminin, özel eğitim uzmanlığı ve deneyim gerektiren bir grupta yapmak zorunda kalmasını şöyle ifade etmiştir:

“Özel eğitimde ilk tecrübem. İlk bir kaç gün okulla ilgili gözlem yaptım. Sonrasında kendi sınıfım belli oldu. Otistik sınıflardan en ağır, en zor olan öğrencilerin sınıflarına verilmişim. Otizmle ilgili hiç bir tecrübem yoktu. Öğrenciye karşı nasıl davranmam gerektiği konusunda hiç bilgim yoktu” (K3).

“... alt kademelerde sorunlu olan ve daha çok bilgi ve beceri gerektiren öğrenciler bizim bilgi ve deneyim sınırlarımızı aştığı halde kadrolu öğretmenlerin daha rahat olan sınıflarda eğitim verdiğini düşünmekteyim” (K6)

“... okul ile ilgili sosyal ya da kültürel etkinliklerde öncelikli üst sınıf olarak kadrolulara hak tanındığı için içten içe onlarla bizim ayrıştığımız hissine kapılıyorum. Bu da benim okula aidiyet duygusu geliştirmemi dolaylı olarak zorlaştırıyor” (K5).

Genel olarak katılımcı ifadelerinden, ücretli öğretmenliği zorunluluktan yaptıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenliği istemelerine karşın, ücretli olarak görevlendirmeyi kabullenmedikleri gibi, okullarda yaşanan bazı durumların, ücretli öğretmenleri duygusal olarak yıpratmış ifadelerden anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini, öğrencileri sahiplenemediklerini vurgulamışlardır. Katılımcıların, yöneticilerle yaşadıkları sorunlarda öne çıkan notalar Tablo 3’te yer almaktadır.

**Tablo 3.** Yöneticilerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu
Yöneticilerle Yaşanan Sorunlar	Ek görev ve ek işler verilmesi	K1, K2, K4, K6, K9
	Nöbet ücreti verilmemesine karşın, nöbet tutturulması	K1, K2, K11
	Sert tavırlar, emir cümleleri, mobinge maruz kalma	K1, K2, K5, K6, K8, K9
	Taleplerin ciddiye alınmaması	K1, K3, K4, K8
	Görevlendirme iptalinin vurgulanması	K1, K2, K4, K6, K6, K9
	Kalabalık ve problemlili sınıflara görevlendirilme	K1, K3, K6, K7

Tablo 3’e göre katılımcılar, yöneticilerin, görevleri dışında ek işler verdiğini, sert tavırlar sergilediklerini, emir cümleleri kullandıklarını ve baskı uyguladıklarını belirtmişlerdir. Dikkati çeken bir diğer nokta yöneticilerin, görevlendirmelerinin iptal edilmesi konusunda üstü kapalı ya da doğrudan mesajlar verdiklerini belirtmeleridir. Sekiz katılımcının ek işlerden söz etmesi, ücretli

öğretmenlerin okullarda “destek elemanı” olarak algılandığını göstermektedir. Yine ücretli öğretmenlerin mevzuata aykırı biçimde ciddi sorumluluğu olan nöbet görevi verildiğini vurgulamışlardır. Bazı katılımcıların yöneticilerce tehdit edilme ve okul nöbeti konusundaki duruma ilişkin ifadeleri şöyledir:

“Kimi ücretli öğretmende nöbet tutmakta ve bunun maaşlarına herhangi bir yansıması olmamakta. Hatta okul müdürünün okuldan gönderebileceği riski ile tehdit edilmekte. Kadrolu öğretmenlere yapılmayan muamele ücretli öğretmenlere yapılmakta” (K2).

“Sadece çalıştığım bir lisede müdürlük yapan bir şahıs yasal olmadığı halde nöbet görevi vererek, tutmadığım halde görevime son vereceğini söyledi” (K11).

Bir katılımcı ilçe milli eğitim müdürlüğünde çalışan memurlardan biri ile yaşamış olduğu bir olaya ilişkin ifadesi şöyledir.

“... kadrolu ve görevlendirme öğretmenler %25 maaş farkını alıyorlarda biz alamıyoruz diyerek ilçe milli eğitime bu konuyu araştırmaya gittim. İlçe milli eğitim müdürümüzle görüşemedim, ilçe milli eğitimde muhasebe bölümüne giderek bu konuda sondaj yapmak istedim. İlçe milli eğitimde çalışan bir memur bana ters ters cevaplar verdi. Beni işimle tehdit etti, bu işleri çok kurcalama ekmeğinden olursun vs.” (K1).

Okuldaki müdür yardımcılarında biri ile yaşamış olduğu bir olayı aşağıdaki şekilde anlatmaktadır:

“...istemmiş olduğu evrağı 20 dk. geç yukarı çıkardığım için hakaret ve sözel saldırıda bulundu. Bir idareci olarak öğretmen kimliğimi aşağılayıcı, hatta daha da ileri giderek kişiliğime varana kadar hakaret etti. Çok küçük bir insani gecikmeyi direkt olarak çıkışını veririm diyerek güç unsuru olarak üzerimde kullandı” (K5).

Bir katılımcı daha önce özel bir okuldaki okul yöneticisi ve sahibi ile yaşadığı durumların devlet okulunda ücretli öğretmen olarak yaşadıklarından farklı olmadığını belirtmiştir. Ek işlerin, baskının yanında, emeğinin karşılığını alamadığından söz etmiştir.

“Daha önce özel bir kurumda çalıştığımda da şuan ki durumuma benzer şekilde müdür ve kurum sahibi tarafından sık sık mobing uygulanmıştı. Görevim dışında iş yükleri de yükleyerek birçok alanda çalışmaya zorlandım. Ayrıca hiç bir zaman emeğimin karşılığını alamadım” (K6).

“Okul yöneticileri ve üst yöneticiler bazen üsluplarına dikkat etmiyorlar. Tehditkâr konuşabiliyorlar. Ücretli olunca işten çıkarmayla tehdit edebiliyorlar. Bir kere para toplatıldı. Bende kabul edip topladım ve toplamamam gerektiği söylendi ve tehdit edildim” (K9).

Katılımcıların, kadrolu öğretmenlerle yaşadıkları sorunların neler olduğu Tablo 4'te yer almaktadır.

**Tablo 4.** Kadrolu Öğretmenlerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu
	Kendi yapmaları gereken işleri yaptırma	K1, K4, K10
Kadrolu öğretmenlerle yaşanan sorunlar	Sohbet etmeme/iletişime geçmeme	K1, K3, K4, K8, K9
	Küçümsenme	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8
	Önemsenmeme	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8
	Geçici görülme	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8

Katılımcıların büyük çoğunluğu aynı okulda çalıştıkları kadrolu öğretmenler ile küçümsenme, önemsenmeme, geçici görülme sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kadrolu öğretmenlerin, ücretli öğretmenleri dışladıkları, iletişim kurmada istekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumun nedeni ücretli öğretmenlerin geçici olduklarını düşünmeleri olabilir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri şöyledir:

“...zamanla okuldaki diğer öğretmenlerle tanışmaya başladım. Okuldaki bazı öğretmenlerin koridordan geçerken yüzüme bakmadıkları, yokmuşum gibi davrandıklarına şahit oldum. Bazı okullarda daha keskin yaşanan bu ayırım, okuldan okula değişiklik gösteriyordu” (K2).

“Öğretmenler odasında herhangi bir konu hakkında konuşurken fikrimin kadrolu öğretmen tarafından küçümsendiğini fark ettim. Aynı sınıfta beraber görev yaptığım kadrolu öğretmen...” (K4).

“Bazı kadrolu öğretmenler bizim de öğretmen olduğumuz gerçeğinden uzak davranış içindeler. Ücretli öğretmenlik uygulamasına bizlerde karşı olsak ta, bazı sebeplerden dolayı bu mesleği yapıyoruz ve bizlerde öğretmeniz. Sistemin oluşturduğu ücretli-kadrolu-sözleşmeli öğretmenlik ayırımı, bu ayırımı en son yapması gereken bazı kadrolu öğretmenlerin içine işlemiş durumda” (K8).

Konuya kadrolu öğretmenlerin gözünden baktığını düşünen bir katılımcı, kendi mağduriyetinin, bir yönüyle kendinden kaynaklandığı yönünde ifadeler kullanmıştır. Kadrolu öğretmenlerin, iletişim kurmaktaki isteksizliklerinin ve tepkilerinin, farklı branştan olmalarına rağmen ücretli öğretmen olarak görevlendirmeyi istemelerinden kaynaklandığını dile getirmiştir.

“Belirgin olarak yaşadığımız bir olay yok ancak, onlara da hak verdiğimi söylemek istiyorum bu konuda. Branş dışı öğretmenleri ücretli öğretmen olarak görevlendirilmesine karşılık ve bazen bunu bize hissettiriyorlar. Bu da ister istemez üzüyor bizi” (K6).

“Zümrem ile sınav hazırlama ve çoğaltma konusunda görev paylaşımı yapmıştık ama kendisi bazı nedenlerden dolayı görevini yerine getiremedi ve bütün iş bana kalmıştı. Bir çirak olarak o işin içinden başarıyla tek başıma çıkmayı başarmıştım” (K10).

Tablo 5’te ücretli öğretmenlerin, öğrencilerle yaşadıkları sorunlar içinde öne çıkanlar yer almaktadır.

**Tablo 5.** Öğrencilerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcı Kodu
Öğrencilerle yaşanan sorunlar	Ciddiye alınmamak	K1, K2, K7, K8, K9

Katılımcılara çalıştıkları okullarda öğrencilerle yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda, ifadelerin büyük ölçüde benzeştiği gözlenmiştir. Öğretmenler bu konuda en fazla, ücretli öğretmenlerin öğrencilerce önemsenmeme ve ciddiye alınmama sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı görüşü şöyledir:

“Öğretmenler günü yaklaşırken ücretli görev yaptığım okulda öğretmenlerin resmi asılıp altına özellikleri ve güzel sözler yazılırken, benim resmim konmamıştı” (K2).

Ücretli öğretmenlerin bir bölümünün öğrencilerle fazla sorun yaşamamaları dikkat çekicidir. Bu durum öğrenci iletişimi ve dersteki öğretmen yeterlikleri konusunda büyük bir sorunları olmadığı biçiminde yorumlanabilir. Ücretli öğretmenlerin mesleki yeterliklerinden kaynaklı değil, geçici olmaları yönündeki algılardan kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar. Bazı öğrenci gruplarının, öğretmenlerin bu durumunu bilmelerinden kaynaklı, öğretmenleri önemsememe ve ciddiye almama davranışları geliştirdikleri söylenebilir. Katılımcıların, velilerle yaşadığı sorunlar konusunda öne çıkan noktalar Tablo 6’da yer almaktadır.

**Tablo 6.** Velilerle Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu
Velilerle Yaşanan	İletişim problemleri	K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K11
Sorunlar	Ciddiye alınmama	K1, K3, K7, K9, K11
	Geçici görülme	K1, K3, K7

Katılımcılara çalıştıkları okullarda velilerle yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda, problemlerin üç alt başlıkta toplandığı görülmüştür. Katılımcıların, velilerin kendilerini geçici olarak gördüklerini ve kadrolu bir öğretmen gibi ciddiye almadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bölümü ise öğrenci velileri ile iletişim problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir:

“Öğrencimin zor olmasıyla birlikte anlayışsız bir veli ile sürekli iletişim halinde olmakta bir hayli zor oluyordu. Beni gelip geçici bir öğretmen olarak gördüğünden her gün farklı zorluklarla sınıadı. Çalışmaya mecbur oluşum da benim onu tolere etmemi sağladı” (K3).

Katılımcıların bazıları, kimi zaman velilerin, ücretli öğretmeni, destek personeli veya bakıcı gibi algıladığını, çocuğunun özbakım ihtiyaçlarını karşılamasını istediğini belirtmiştir:

“Öğrenci velileri biz ücretli öğretmenleri çocuklarına abilik yapacak cinsten gördüler herhalde. Bunun içindir ki tuvaletlerini tek başına yapamayan öğrencilerin anneleri ısrarla bana, çocuğuma yardım etseniz olur? ... gibi tekliflerde bulundular” (K7).

“Öğrenci velileri ile genelde not yüzünden küçük tartışmalar yaşadım. Velilerde ücretli öğretmen olunca daha fazla puan vereceksin gibi bir ön yargı var” (K11).

Ücretli öğretmenlerin, çalışma koşullarının, özel yaşantılarına etkisi konusundaki görüşleri Tablo 7’de yer almaktadır.

**Tablo 7.** Katılımcıların Özel Yaşamlarında Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu
	Geçim sıkıntısı	K1, K2, K3, K4, K9, K10
Kendi Aileleri ile Yaşanan Sorunlar	Yük olduğunu hissetme	K1, K2, K3, K4, K9
	Aile içi tartışma	K1, K3, K4, K5, K7, K11

Katılımcılara ücretli öğretmenlik yapmaları konusunda özel yaşantıları ve kendi aileleri ile ilişkilerinde yaşadığı durumlar konusundaki ifadelerinde üç nokta öne çıkmıştır. Bu sorunlar büyük ölçüde, lisans mezuniyeti sonrasında beklenen, devamlı bir iş bulma ve hayatını sürdürececek bir gelir elde etme beklentisinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal yaşamda üniversite mezuniyeti, bireylerden beklentilerde eşik dönem gibidir. Mezuniyete kadar aile, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada sorumluluk üstlenirken, mezuniyet sonrasında, “genç yetişkin”in kendi başına yaşamını sürdürebilecek bir bağımsızlık kazanmasını beklemektedir. Bu beklentinin ücretli öğretmenler üzerinde büyük bir baskı yarattığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğu ailelerine yük olduklarını düşündükleri olaylar yaşadıklarını ve geçim sıkıntısı çekmekte olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarıdan fazlasının

kendi aile bireyleri arasında gerginlik ve tartışmalar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı ifadeler şöyledir:

“Üniversite hayatım boyunca sürekli aklımda olan işsizlik kavramını yıllarca düşünüp şimdi sıra yaşamaya gelmişti. Üniversitede bana sağlanan kredi, burs imkânlarını kendi irademle kullanıyordum. Mezun olup eve geldikten sonra böyle imkânlarım olmadığı için ve bir takım ihtiyaçlarımı kendimin karşılaması gerektiğini düşündüm” (K4).

“Ailemle herhangi bir sorun yaşamadım ama sürekli bir iş bul, evlen, aileni kur gibi baskılar oluyor tabii” (K11).

Toplumsal çevre beklentilerinin yaşa göre değiştiği anlaşılmaktadır. Yeni mezun öğretmen adayları ile görece daha eski mezunlardan beklentilerin farklılaştığı anlaşılmaktadır. Yeni mezunlardan beklentilerin yüksek olmadığı, yaşamlarını kurmaları, atanmaları gibi konularda toleranslı olurken, yaş ilerledikçe beklentilerin yükseldiği ve toleransın azaldığı gözlenmiştir. Yaşça daha genç olan bir katılımcının ifadesi ile orta yaştaki bir katılımcının ifadesi, beklentilerin farklılaştığını gözler önüne sermiştir. 24 yaşındaki katılımcı durumunu şöyle ifade etmiştir:

“Ailem şimdiye kadar -ki hiç bir konuda benden desteğini esirgemediği için- ücretli öğretmenlik konusunda da bana maddi manevi destek oldular ve bunun, benim açımdan bir tecrübe olacağını söylediler” (K10).

Yaşça en büyük (40 yaş) ve evli olan bir katılımcının, hissettiği baskıdan kaynaklı yaşadıklarını şöyle ifade etmiştir:

“... motivasyonum düşmeye başladı, okuldan ayrılmayı bile düşündüm ama o dönemde yeni evlenmiştim. Bir yandan geçim sıkıntımız ve düğün borçları var, mecburen göğüs germem gerekti. Zorlandığım anlar gerçekten çok oldu. Psikolojik olarak bitkin vaziyette eve gittiğim zamanlar çok olmuştur ve ister istemez aileme olumsuz yansımaları oldu. Aileye karşı anlık parlamalarım oldu. İdare edici yönümü kaybetmiştim ve ailem bile "bu okul sana yaramadı başka iş bakalım" dedikleri çok anlar yaşadım” (K1).

Genel olarak katılımcı ifadelerinden öne çıkan noktalar, ücretli öğretmenliğin, öğretmeni ve eğitimi olumsuz etkilediği, öğretmene duygusal yönden zarar verdiği, bu durumun eğitim sürecine yansıdığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin kadrolu atanmaları halinde duygusal olarak daha güçlü olacakları, kendilerine, yöneticilere, meslektaşlarına, öğrencilere ve velilere karşı daha özgüvenli olarak, eğitim faaliyetlerini daha nitelikli hale getirecekleri yönünde ifadeler dile getirilmiştir.

#### **4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER**

Bu çalışmada, ücretli öğretmenlik uygulamasının giderek bir öğretmen istihdam politikasına dönüşmesiyle birlikte, ücretli öğretmenlerin gözünden, konunun anlaşılmasına çalışılmıştır. Ücretli

öğretmenliğin, eğitimin niteliği, öğretmen yetiştirme konularında ele alınması gereken yönleri de bulunmasına karşın, çalışmada ücretli öğretmenlerin yaşadığı duygular, yöneticiler, meslektaşlar, öğrenciler, veliler ve yakın çevre ile yaşadıkları sorunlarla sınırlandırılmıştır.

Katılımcılardan öncelikle, ücretli öğretmenliğe ilişkin düşünceleri ve süreçte yaşadıkları duygulara ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu konuda dile getirilen ifadelerde, yedi farklı alt başlığın öne çıktığı gözlenmiştir. Katılımcılar özlük haklarından yoksun olduğunu bildikleri halde ücretli öğretmenlik yapmaya mecbur olduklarını, ücretli öğretmenlik yaparken kendilerini köle gibi hissettiklerini ve değersizlik duygusu yaşadıklarını vurgulamışlardır. Değersizlik duygusu öğretmenlerin motivasyonlarını ve iş doyumlarını olumsuz etkileyen en önemli etkidir. Ücretli öğretmenler, kadrolu atanmaları halinde görevlerini daha özgüvenli ve nitelikli yerine getireceklerdir.

Katılımcıların ifadelerinde, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve kendi aileleri ile yaşamış oldukları olumsuz deneyimlere rağmen, ekonomik ve bireysel zorunluluklar nedeniyle ücretli öğretmenliğe devam etmek zorunda olmaları dikkat çekicidir. Benzer şekilde Hacıcaferoğlu'nun (2013) araştırma bulguları öğretmenlerin; çalıştıkları okullarda karşılaştıkları sorunları dile getirmenin meslek hayatlarını olumsuz şekilde etkileyebileceği düşüncesine sahip oldukları ve bu yüzden yaşadıkları problemler karşısında sessiz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Yine katılımcı ifadelerinden okul yöneticileri ve kadrolu öğretmenlerle yaşamış oldukları sorunlar, ücretli öğretmenlerin, görev yaptıkları okulları sahiplenememe ve aidiyet duygusu geliştirememelerine yol açtığı vurgulanmıştır. Bu durum okul bileşenleri ile ücretli öğretmenler arasında kopuşa yol açmaktadır. Benzer şekilde Tengilimoğlu ve Akdemir Mansur' un (2009) araştırma bulguları bireylerin maruz kaldıkları olumsuz davranışlar ve yaşamış oldukları sorunlardan ötürü; bireylerin öz güvenlerini yitirdiklerini, çalıştıkları örgütlerden uzaklaştıklarını, örgüte aidiyet hissedemediklerini hatta yaşamlarına son vermeyi bile düşündüklerini ortaya koymaktadır. Yine Karakuş ve Çankaya (2012) araştırmalarında psikolojik olarak zorlanan öğretmenlerin iş doyumlarında azalma olduğunu ve bu durumdan ötürü öğretmenlerin okula karşı olumsuz tutumlar geliştirebileceklerini ortaya koymaktadırlar. Bu bağlamda ücretli öğretmenliğin giderek kurumsallaştığı dikkate alındığında, okul bileşenleri ile ücretli öğretmenler arasında yaşanan kopukluğun, okullara büyük zarar vereceği açıktır.

Ücretli öğretmenlerin yaşadıkları sorunların büyük bölümünün yöneticilerle etkileşimlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Katılımcıların çoğu, yöneticilerin, görevleri dışında ek işler verdiğini; ayrıca sert tavırlara, emir cümlelerine ve mobbinge maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. . Demirdağ'ın (2017) çalışmasında okul yöneticilerinin örgütsel adalet ve yıldırma davranışları arasında cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kadın ücretli öğretmenler yöneticileri daha az güvenilir bulurken, erkek ücretli öğretmenlerin yöneticileri daha adaletli bulmalarına karşın, daha fazla baskıya maruz kalabildiklerini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Yaman, Vidinlioğlu ve Çitemel'in (2010) araştırma bulguları mobbinge maruz kalan öğretmenlerin; depresyona girdiklerini, motivasyon ve örgüte aidiyet sorunları yaşadıkları için işe gitmek istemediklerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların birçoğu, görevlendirmelerinin sonlandırılması konusunda ilçe ve okul yöneticilerinin, üstü kapalı ya da



doğrudan mesajlar verdiğini belirtmişlerdir. Diğer yandan bazı katılımcılar, ücretli öğretmenlere yönelik olumsuz tutum ve tavırların yöneticilerce sınırlı olmadığı, idari ve destek personelinin de zaman zaman, görevlendirmeleri geçici olduğu ve bu nedenle dikkatli davranmaları şeklinde üstü örtülü mesajlar verdiklerini dile getirmiştir. Eğitim çalışanlarının, ücretli öğretmenlik görevlendirmelerinin, yöneticilerin değerlendirmelerine bağlı olduğu, bu görevlendirmelerin ücretli öğretmenler için bir hukuki statü ve hak doğurmadığını bilmelerinin, kimi zaman ücretli öğretmenlere yönelik bir dışlamaya ve baskı aracına dönüşebildiğini göstermektedir. Kadrolu istihdamın, amacı ve önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır: Kamu hizmetinin devamlılığı ilkesinin gereği olarak, kamu çalışanın görevinin, sorumluluk ve haklarının yasal güvenceye bağlanarak, kişisel durumlarda yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçerek, çalışanı korumaktır. Çalışanın kendini güvende hissetmesi, üreteceği hizmetin niteliği ve devamlılığı için güvence sağlar. Benzer şekilde Tuncer'in (2012) araştırma sonuçlarında da yöneticilerin, öğretmenler arasında kadrolu-kadrosuz ayrımı yaptığı, ücretli öğretmenlere geçici gözü ile bakıldığını ortaya koymaktadır. Yine Kiraz ve Dursun'un (2015) araştırmasında da ücretli öğretmen görevlendirmelerinde, yöneticilerin kişisel ilişkilerinin belirleyici olduğu dile getirilmiştir. Öte yandan Polat'ın (2013) araştırmasında katılımcıların çoğunun yöneticilerle sorun yaşamadıklarını belirtmeleri, bu araştırma ve belirtilen araştırma bulguları ile örtüşmemektedir.

Katılımcıların, kadrolu öğretmenlerle etkileşimleri konusundaki ifadelerinde beş noktanın öne çıktığı görülmüştür. Katılımcıların çoğu; aynı okulda çalıştıkları kadrolu öğretmenler tarafından küçümsediklerini, önemsenmediklerini ve geçici olarak görüldüklerini ifade etmişlerdir. Kimi zaman kadrolu öğretmenlerin ücretli öğretmenler ile sohbet etmekten ve iletişime geçmekten kaçındıkları, kimi zaman davranışları ile açıkça gösterdikleri dile getirilmiştir. Bu bulgu Polat'ın (2013) ve Tuncer'in (2012) araştırmalarıyla tutarlıdır. Güvercin'in (2014) araştırmasında ücretli öğretmenlerin kendileri ile iletişime girmekten kaçınan kadrolu öğretmenler ile bir araya gelebilmek, kendilerini kabul ettirebilmek ve iletişim kurabilmek için ortam yaratmaya çalıştıkları dile getirilmiştir.

Ücretli öğretmenlerin görece az sorun yaşadıkları eğitim bileşeni, öğrencilerdir. Ancak öğrencilerle yaşanan sorunun, niteliği dikkati çekmektedir. Katılımcıların yarısına yakınının, öğrencilerin, kendilerini ciddiye almadıkları yönünde görüş belirtmesi, diğer eğitim bileşenlerinde gözlenen bir durumun yansımasıdır. Genel olarak eğitim bileşenlerinin, ücretli öğretmenlere yönelik tutumları öğrencilere de yansıtılabilmektedir. Diğer yandan öğretmenlerin birçoğunun öğrencilerle önemli bir sorun yaşamadıklarını dile getirmeleri, bu çalışmanın en önemli bulgusu olarak görülebilir. Bu durum ücretli öğretmenlerin öğrencilerini benimsedikleri, öğrencilerin de ücretli öğretmenleri kabullenmelerinden kaynaklanmış olabilir. Bu bulgu Polat'ın (2013) ve Tuncer'in (2012) araştırma bulgularıyla tutarlıdır.

Katılımcıların, velilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin ifadelerinde üç noktanın öne çıktığı görülmektedir. Diğer eğitim bileşenlerinde olduğu gibi, velilerin de ücretli öğretmenleri geçici gördükleri, bu durumun tutum ve davranışlarına yansıdığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların tamamına yakını öğrenci velileri ile iletişim sorunları yaşadıklarını dile getirmiştir. Ücretli öğretmenlerin öğrenci

velileri ile iletişim kurma konusunda yaşadıkları problemlere dair araştırma bulguları Polat (2013), Torun (2010) ve Şahin'in (2008) araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Bu durum, velilerin, ücretli öğretmenlere kişisel bir tepki olmak yerine, onların geçici olmalarının, çocuklarının eğitiminde yaratacağı belirsizlik ve eksikliklere yönelik düşüncelerinden kaynaklanmış olabilir.

Katılımcıların, ücretli öğretmenliğin okul dışındaki yaşantıları ve ilişkilerine yansımaları konusundaki ifadelerinde üç nokta öne çıkmaktadır. Katılımcıların çoğu ailelerine yük olduklarını düşündükleri ve geçim sıkıntısı çektiklerini vurgulamıştır. Üniversite eğitimi, toplumda mesleğe giden yol olarak kabul edildiğinden, mezuniyet sonrasında, bireylerin eğitimleriyle bağlantılı bir işte çalışması, yaşamını düzenleyecek bir gelir etmesi beklenmektedir. Bu beklentinin ücretli öğretmenlerde önemli bir baskı yarattığı anlaşılmaktadır. Bu beklenti mezuniyet sonrasında yıllar geçtikçe bir baskıya dönüşebilmektedir. Ücretli öğretmenlik yapmak zorunda kalan yaşı daha genç olan katılımcıların aile ve sosyal yaşantılarında ifade ettikleri sorunlar, yaşı daha ilerlemiş olanlara görece daha azdır. Özellikle orta yaşa doğru gelmiş, evlenmiş olanların bu baskıyı daha fazla hissettikleri görülmektedir. Bu baskının zaman zaman bireyler arasında çatışmaya, suçlamalara yol açtığı belirtilmiştir. Düzenli ve yeterli bir gelirin olmaması nedeniyle ücretli öğretmenler kendilerini, ailelerine bir yük olarak görmektedirler. Bu araştırma bulgusu ile Tuncer'in (2012) ile Güvercin'in (2014) araştırma bulguları ile de örtüşmektedir. Ayrıca Kiraz ve Kurul'un (2018) araştırmalarında işsiz öğretmenlerin ailelerinin çoğunun sosyo-ekonomik durumlarının düşük olduğu, her işsizinin yaşamına ailelerinin maddi ve manevi desteği ile devam ettikleri görülmüştür.

## 5. SONUÇ

Ücretli öğretmenlik konusunu, ücretli öğretmenlerin yaşadığı sorunlar bağlamında ele alan bu çalışma, giderek yaygınlaşan ve bir öğretmenlik istihdam politikası haline gelen durumu eleştirel bir perspektiften ele almıştır. Ücretli öğretmenlerle yüzyüze yapılan görüşmelerle, ücretli öğretmenlerin okuldaki eğitim bileşenleriyle iletişimleri, ilişkileri, yaşadıkları sorunlar ile okul dışındaki aile ve toplumsal yaşantılarındaki durumlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları, ücretli öğretmenliğin giderek sistemde yaygınlaşan ve kronikleşen bir sorun haline geldiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan ücretli öğretmenlerin tümü, diğer eğitim bileşenleri ile sorunlar yaşadıklarını, bu sorunların, onların geçici görevlendirmelerinden kaynaklı olduğunu vurgulamışlardır. Ücretli geçici görevlendirmenin, gerek ücretli öğretmenler, yöneticiler, diğer öğretmenler, öğrenciler, veliler gibi okul bileşenlerince, gerekse aileler ve toplumsal çevre gibi okul dışı bileşenlerce kabullenilmediği görülmektedir. Geçici ve sınırlı bir çözüm gibi düşünülen ücretli öğretmenlik görevlendirmelerinin, yüz bini aşması, tüm eğitim sistemini ve öğretmenlik mesleğinin özlük haklarına ve toplumsal statüsüne ciddi zararlar vermektedir. Okullarda ücretli öğretmenlerin dışlanması, toplum gözünde ücretli öğretmenlerin değerli görülmemesi, ücretli öğretmenlerin kendilerine güvenlerine büyük zarar vermektedir. Ücretli öğretmenler kendilerini “yetersiz” ve “aciz” olarak görmektedirler. Hem psikolojik, hem de maddi zorluklar içinde geleceğe umutla bakamayan ücretli öğretmenler her an

görevlendirmelerinin sonlandırılabilceği kaygısını yaşamaktadırlar. Bu da mesleki motivasyonlarını düşürdüğü gibi, mesleğe, okula, öğrencilere aidiyet duygusunu köreltmektedir.

Ücretli öğretmenler yaşadıkları problemler karşısında özellikle duygusal yönden yıpranmakta, üzülmekte, sık sık kendilerini sahipsiz ve kimsesiz hissetmektedirler. Belli bir süre ücretli öğretmenlik yapan bireylerin yaşları ilerledikçe alışkanlıklarını değiştirmekten, aile düzenlerini bozmaktan ve yeni ortamlara girmekten çekindikleri için şartları ne kadar kötü olursa olsun, bir bakıma “sineye çekerek”, ücretli öğretmenliğe devam etmektedirler.

Ücretli öğretmenlerin görevlendirmelerinin geçici olması, ilçe ve okul yönetimlerince görevlendirmelerinin devamına karar verilmesi, kimi durumlarda kötü kullanımlara yol açmaktadır. Ücretli öğretmenlere görevleri dışında işler yüklenebilmekte, karşı koyduklarında ise görevlendirmelerinin geçiciliği mesajının ima edilmekte, bazen açıktan dile getirildiği durumlar yaşanmaktadır. Ücretli öğretmenlerin kendi durumlarını, “modern kölelik” olarak tanımlamaları da yaşananları özetlemektedir.

Ücretli öğretmenliğin yaygınlaşması, işletmecî devlet anlayışının, eğitim hizmetini temel bir hak olmaktan çıkararak, metalaştırma politikalarının bir sonucudur. Tüm toplum kesimlerinin eşit ve nitelikli bir eğitim hizmetini görme hakkı, ücretli öğretmenlik uygulaması ile engellenmektedir. Bu bakımdan gerek ücretli öğretmenler açısından, gerekse toplumun eğitim hakkı çerçevesinde ücretli öğretmenlik uygulaması sürdürülemez. Ücretli öğretmenlerin, sosyal güvencelerinin, ders ücretlerinin iyileştirilmesi, görevlendirme sürelerinin uzatılması, bu uygulamanın tüm öğretmenlik mesleğini geri dönülemez zararlara uğratacağı açıktır. Bu nedenle ücretli öğretmenlerin koşullarının iyileştirilmesini savunmak büyük bir yanılğı olacaktır. Atanmayı bekleyen yüzbinlerce öğretmenin kadrolu atanması, kamusal eğitim hakkının sağlanması açısından önemlidir. “Toplumun gelecek kuşaklarının eğitilmesinden tasarruf edilemez.” İlkesi gereği okullara yeterli sayıda kadrolu öğretmen atanmalıdır.

## KAYNAKÇA

- Bayram, G. (2009). *Öğretmenlerin istihdam biçimi farklılıkları ve yarattığı sorunlar: Ankara’ da çalışan ücretli ve sözleşmeli öğretmenlerin görüşlerine dayalı bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirdağ, S. (2017). Ücretli öğretmen algılarına göre ilkökul yöneticilerinin örgütsel adalet, örgütsel güven ve yıldırma davranışları arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 132-153.
- Demirtaş, A. (1993). Amerika Birleşik Devletlerinde öğretmen eğitimi, yerel eğitim örgütü ve öğretmen istihdamı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 161-167.
- Devlet Memurları Kanunu. (1965, 23 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 12056). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657.pdf>
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. Ed. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Gliner, J. A., Morgan G. A. ve Leech, N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri: Desen ve analizi bütünleştiren yaklaşım*. (Çev. Edt. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Eğitim-Sen. (2019). *2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı başında eğitimin durumu*. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası. Erişim adresi: <https://egitimsen.org.tr/2019-2020-egitim-ogretim-yili-basinda-egitimin-durumu/>
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2018). *Teaching careers in Europe: Access, progression and support. Eurydice report*. Luxembourg: Publication Office of the European Union. Retrieved from: [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-careers-europe-access-progression-and-support\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-careers-europe-access-progression-and-support_en)
- Güvercin, G. (2014). *Öğretmenlik mesleğinde kökten bir dönüşüm: ücretli öğretmenlik*. A. Yıldız (Yay. haz.). *İdealist öğretmenlerden sınava hazırlayıcı teknisyene: öğretmenliğin dönüşümü* içinde (ss. 139-178). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hacıcaferoğlu, S. (2013). Ortaöğretimde çalışan branş öğretmenlerinin yıldırma (mobbing) davranışlarına uğrama düzeyleri ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 111-128.
- Karakuş, M ve Çankaya, İ. , H. (2012). Öğretmenlerin maruz kaldıkları psikolojik şiddete ilişkin bir modelin sınanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 42(42); 225-237.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlama Yayıncılık.
- Kiraz, Z. ve Dursun, F. (2015). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının aldıkları eğitime ilişkin algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1008-1028.
- Kiraz, Z. ve Kurul, N. (2018). Türkiye’de öğretmen işsizliği ve ataması yapılmayan öğretmen hareketi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 270-302.
- MEB. (2006). Millî Eğitim Bakanlığı yönetici ve öğretmenlerinin ders ve ek ders saatlerine ilişkin karar. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/23191339-Milli-egitimbakanligi-yonetici-ve-ogretmenlerinin-ders-ve-ek-ders-saatlerine-iliskin-karar.html>
- MEB. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. Erişim adresi: <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/RG801Y1973N14574K1739/1>.
- Mıhçıoğlu, C. (1989). Eğitim (bilimleri) fakültesinin kuruluşu üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 347-391.
- Polat, S. (2013). Ücretli öğretmenlik istihdamının yarattığı sorunlar üzerine nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 67-88.
- Savran, C. (2006). *Cumhuriyetten günümüze eğitim araştırmaları ve istatistiği*. Muhsin Hesağçioğlu (Ed.), *Türkiye’de Eğitim bilimleri: Bir Bilanço Denemesi* içinde (s. 367-387). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, Ö. (2008). *Yalancılıktan öğretmenlik ve kadınlar/“yeni liberal eğitim düzeninde yenilenmiş öğretmen istihdam rejimi”*. E. A. Ateş ve H. Çağlayan (Yay. haz.). *Eğitim ve Bilim İş Okulunda*

- Çalışan Kadınların Sosyal Hakları ve İş Güvencesi*, içinde (ss. 68-96). Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Taşkın, B. (2009). *İlköğretim kurumlarında görev yapan kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları (kocaeli ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tengilimoğlu, D. ve Akdemir Mansur, F. (2009). İşletmelerde uygulanan mobbingin (psikolojik şiddet) örgütsel bağlılığa etkisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. ISSN 1307-9832.
- Torun F. (2010). *Farklı statülerde çalışan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine bakışları (Isparta ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Türk Eğitim Derneği. (2009). *Öğretmen yeterlikleri özet rapor*. Ankara: Adım Okan Matbaacılık Basım Yayın Tanıtım Organizasyon Ticaret Limited Şirketi.
- Türk Eğitim-Sen (TES). (2018). *Ücretli görevlendirilen öğretmen sayıları (merkez ve ilçeler dahil)*. Türk Eğitim Sendikası. Erişim adresi: [https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik\\_goster.php?Id=11440](https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik_goster.php?Id=11440)
- Türk Eğitim-Sen (TES). (2018). *Ücretli öğretmenlik araştırması sonuç raporu*. Türk Eğitim Sendikası. Erişim adresi: [https://www.turkegitimsen.org.tr/userfiles/files/ÜCRETLİ-ÖĞRETMEN-SAYILARI-2016\\_2017%20.xls](https://www.turkegitimsen.org.tr/userfiles/files/ÜCRETLİ-ÖĞRETMEN-SAYILARI-2016_2017%20.xls)
- Yaman, E., Vidinlioğlu, Ö. ve Çitemel, N. (2010). İşyerinde psikoşiddet, motivasyon ve huzur: Öğretmenler çok şey mi bekliyor? *Psikoşiddet mağduru öğretmenler üzerine. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1136-1151.
- Tuncer, M. (2012). Türkiye' deki kadrosuz öğretmen istihdamının kadrosuz istihdam edilen öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 797-818.
- Ünal, L. I. ve Özsoy, S. (Ed.) (1999). *Eğitim bilimleri felsefesine doğru*. Ankara: TAN.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 942-973.

## **EXTENDED ABSTRACT**

### **1. Introduction**

This research addresses the issue of paid teacher in the context of the problems experienced by paid teachers. Temporary paid teachers has become an increasingly widespread teacher employment policy.

In Turkey, 2018-2019 academic year, the number of assigned paid teachers, in 64 provinces, is 76 605. Less half of them (29,782) are graduates of education faculties, and nearly half of them (32.930) are graduates of science, arts and humanities. 9.653 of them are having two years undergraduate diplomas (TES, 2018). Accordingly, most of the paid teachers are not graduated of education faculties, and a remarkable number of them do not have a pedagogical formation.

### **2. Method**

The research has been designed in accordance with the qualitative research pattern in order to deal with the problems faced by teachers who are paid hourly. Through face-to-face interviews, it was tried to understand the problems of the teacher that come from communicating with the administrators, pairs, students and parantes. Face to face interwievs made through a semi-structured interview form, and then the expressions were analyzed at the descriptive level and the prominent points were tried to be determined.

Teachers have been identified with the "purposeful sampling" technique, which is frequently used in qualitative research. In the 2019-2020 academic year, interviews were made with 11 teachers who were assigned as paid teachers in schools (preschool, primary school, secondary school, high school) in the central districts of Mersin. Teachers; He was selected from teachers who worked in different districts, at least two different levels and could not be appointed at all.

Teachers have been chosen with the "purposeful sampling" technique, which is frequently used in qualitative research. In the 2019-2020 academic year, interviews were made with 11 teachers who were assigned as paid teachers in schools (preschool, primary school, secondary school, high school) in the central districts of Mersin. The participants were selected from teachers who worked in different districts, at least two different levels and could not be appointed at all.

### **3. Results**

Research results show that paid teaching has become an increasingly common and chronic problem in the system. All of the participants emphasized that they had problems with other educational components and that these problems were due to their temporary assignments. It is seen that temporary paid assignment is not accepted by school components such as paid teachers, administrators, other teachers, students, parents, and out-of-school components such as families and the local community. The exclusion of paid teachers in schools, the fact that paid teachers are not valued in the eyes of the society, harms the self-confidence of paid teachers. Paid teachers see themselves as "inadequate" and "helpless".

Paid teachers, who cannot look at the future with hope in both psychological and financial difficulties, are worried that their assignments can be terminated at any time. This not only reduces their professional motivation, but also reduces their sense of belonging to the profession, school and students. Participants are emotionally weary, upset, often feel unattended. Because paid teachers are afraid of disrupting family and entering new environments, they continue to work as paid teachers by "pulling to the point" in a way, no matter how bad their conditions.

In terms of both paid teachers and the community's right to education, paid teaching practice cannot be maintained. Improving paid teachers' social security, lesson fees, extending the duration of their assignment will cause irreversible damages to the entire teaching profession. Therefore, it would be a great mistake to advocate improving the conditions of paid teachers. Appointment of teachers is important in terms of ensuring the right to public education. A sufficient number of permanent teachers should be assigned to schools for the education of the next generations of the society.